

# ADRIANO AMARAL

## Een ambigue werkelijkheid

Door Zippora Elders



Adriano Amaral, *Untitled*, 2017, buizen van acryl, beton, silicone, rubber, zeezout, ijzer sulfide, 71 x 43 x 32,5 cm

**Adriano Amaral zou regisseur worden, maar koos uiteindelijk voor het kunstenaarschap om zich op een persoonlijker manier uit te kunnen drukken. Zippora Elders schrijft over een ongrijpbaar oeuvre, dat dit voorjaar te zien is bij Witte de With.**

Nieuwjaarstips zijn toch wat merkwaardig. Er zijn zoveel bijzondere praktijken waar we naar uitkijken voor 2020. Één daarvan is die van Adriano Amaral, die begin volgend jaar een solo heeft in Witte de With te Rotterdam. Ik sprak alvast met Amaral over zijn ideeën. Hij is een eigenzinnig kunstenaar, maar zijn werk sluit tegelijkertijd aan bij dat van anderen, bijvoorbeeld door zijn fascinatie voor het ritueel en het dystopische, alsook zijn gebruik van alledaagse materialen op ongebruikelijke en soms verwarrende manieren. We hebben een even vreemd als ongemakkelijk jaar achter de rug. De klimaatcrisis, een verregaande populistische teneur en verhitte, megalomane machthebbers zijn aan de orde van de dag. Hoe in die hopeloosheid licht te vinden? Amaral beweegt richting een staat van transformatie.

### Ateliers

Amaral volgde al langere tijd onofficieel kunstlessen in zijn vaderland Brazilië, had tevens een eigen studio, maar begon daarna pas aan een kunstopleiding. Na de Royal College of Art in Londen volgde een residency op De Ateliers. Als ik hem vraag waarom hij naar Europa trok vertelt hij altijd al geïnteresseerd te zijn geweest in Europese cultuur. Die is enorm van invloed op zijn vaderland, zegt hij, met name in de beeldende kunst waarin veel aan Europa wordt gerefereerd, zoals hij als kind al ervaarde. ‘Europa heeft zoveel geschiedenis, Brazilië is een jong land dat eeuwenlang heeft geleden onder grootschalige slavernij en kolonialisme. Een makersmentaliteit ontbrak lange tijd. Iets bouwen laat je doen, dat doe je niet zelf.’

### Film

Tijdens ons gesprek vertelt Amaral hoe hij zich richting de beeldende kunst ontwikkelde: ‘Na mijn bachelor in sociale communicatie wilde ik regisseur worden en begon korte films te maken. Ik werkte in die tijd in de reclame- en filmindustrie in São Paulo. Maar tijdens het maken van mijn films realiseerde ik me dat ik het prettiger vond om alleen te werken. Ik wilde mezelf op een persoonlijker niveau uitdrukken. Het kostte tijd om te begrijpen dat ik kunstenaar wilde worden, maar eenmaal zover ging ik de diepte in.’

### Sculptuur

De autonome werkwijze die hij zocht vond hij uiteindelijk op De Ateliers, vertelt hij. ‘Bij Sculpture op de Royal College of Art deel je een grote ruimte met een groep studenten. Er waren altijd mensen in de buurt, ik werd voortdurend blootgesteld en zag ook hoe anderen met hun onderzoek omgaan. Dat had ik nog nooit eerder gehad. Ik heb veel geleerd van deze dagelijkse uitwisseling met mensen met verschillende achtergronden. Bij De Ateliers was het heel anders: ik had veel meer privacy en concreet tijd en ruimte om te werken. Het was een periode om van alles te verteren en te verwerken, en te experimenteren met nieuwe ideeën, materialen en benaderingen.’

### Materialen

Amaral voelde zich altijd al aangetrokken tot ‘het tastbare in de wereld’ en wilde reageren op de dingen die om hem heen bestaan. Na de focus op bewegend beeld voelt een sculpturale praktijk ‘echter’ en verbondener met de omgeving. Amaral experimenteert met onconventionele materialen, brengt verschillende processen en ongebruikelijke elementen samen in zijn objecten. Hij vertelt hoe zijn eigen beeldtaal zich gaandeweg heeft ontwikkeld. ‘Mijn eerste serie sculpturen bevatte deze spanning tussen natuurlijke en synthetische materialen al, maar op een directere manier. Het was formeler en minimaal. Tegenwoordig zijn mijn werken meer gemengd en op een bepaalde manier “barok” in hun opzet en vorm.’

### Rurale kust

Amaral woont nu aan de Portugese kust in een dorp niet ver van Lissabon. Daar werkt hij toch weer aan een film, waarin het merkwaardige landschap, van zee en land, het hoofdpersonage is. De film is een gefragmenteerd portret van de woonplaats, beïnvloed door een aantal levensechte ‘personages’ die hij er regelmatig tegenkomt. Maar het is ook persoonlijk: huis, vrouw en hond komen erin voor. Amaral gebruikt wat hem bekend is. ‘Nu klinkt het gewoontjes, maar er zit in mijn werk altijd een twist, ik breng er graag ambiguïteit in. Een transformatie.’ Voor deze film worden alle beelden ‘s nachts of ‘s ochtends geschoten, wanneer de mist laag hangt. Amaral is niet geïnteresseerd in de realiteit zoals die zich aandient en de beelden zijn niet scherp. Ze worden geschoten met een drone: hij wil een droomachtige sfeer scheppen en het werk ‘vloeibaar’ maken zodat de cuts niet zichtbaar zijn. Het beeld zweeft, zonder duidelijk narratief of logische sequentie en is juist gedeconstrueerd. Dat wordt versterkt door de installatie ervan. Drie hangende schermen zijn gesynchroniseerd en tonen hetzelfde beeld, de schermen worden gecombineerd met een soort altaar, als beschouwer wordt je daardoor onderdeel van het werk in plaats van een passieve kijker van een film. ‘De mensen volgen het narratief dat ik ter plekke construeer.’

### Twist

Amaral verwijst in zijn installaties zowel naar de traditie van het ritueel als naar toekomstige tijden waarbij hij objecten en materialen samenvoegt tot intrigerende, mooie, maar soms ook griezelige constellaties. Het is alsof hij de ruimte hervormt door ook de energieën die erin bestaan te veranderen. ‘Ik ben altijd gefascineerd geweest door de materialiteit van dingen. Ik was altijd al heel fysiek bezig met het maken van film, de stap naar sculptuur was dus klein.’ Eigenlijk zoekt Amaral altijd naar de ‘twist’, de spanning. ‘Ik probeer ambiguïteit te integreren of transformeren naar het beeld.’ In sculptuur doet hij dat bijvoorbeeld met een onverwachte combinatie van materialen. Hij zoekt evenwicht tussen elementen die hij transformeert tot iets anders



en elementen die hij onaangeraakt houdt, zoals iets dat ons of hemzelf al bekend is. Een voorbeeld is het gebruik van zonnepanelen die we weliswaar als zodanig herkennen, maar die hij in de tentoonstellingsruimte plaatst. 'De fysieke ruimte is altijd een uitgangspunt. Architecturale kwaliteiten dagen me uit om een kunstmatig landschap te creëren.'

#### Oncomfortabel

Amarals praktijk is kortom fluïde, wat steeds terugkomt is het spelen met verschillende materialen en media. Die benadering is een soort eigen taal geworden. Hij probeert zichzelf altijd in een oncomfortabele situatie te manoeuvreren, zegt hij. Als ik hem vraag of zijn werk een en al verbeelding is, of juist een visie op de wereld vertolkt, zegt hij: 'Er is niets fictiefs aan, ik hou er enkel van zaken uit het dagelijkse leven te gebruiken en te monteren tot iets wat nieuw en ambigu is. Dingen die weliswaar mondain zijn en zo een ingang tot het concept bieden.' 'Maar een beetje duister is het wel, of ligt dat aan mij?', vraag ik. 'Er is een gevoel van dystopie, maar het werk is voor mij ook spiritueel. Bijvoorbeeld door de referenties naar het immateriële, of beter gezegd: iets wat in een proces van verandering is, tussen materie en non-materie. Je voelt de transformatie van energie.'

#### Tijdsgewricht

Het dystopische uit zich in het voortbrengen van gevoelens en emoties, en dat kan volgens Amaral ook met objecten, 'bijvoorbeeld simpelweg door de manier waarop je een acrylbuis buigt'. Die frictie tussen dingen, materialen en krachten zijn volgens hem een vorm van geweld die uiting geven aan het dystopische. In Witte de With zullen we dat geleidelijk aan

meemaken, en herkennen we toch weer die oude interesse in het cinemaplot. Sommige werken zijn nog statisch. De hangende sculpturen zijn weliswaar een beetje dreigend maar ook een soort stille getuigen. Bij ander werk valt het meer uiteen: daar is die deconstructie al gaande, en treffen we het landschap in een staat van *post-violence*. Uiteindelijk heerst de transcendentie, wordt het metafysischer: een ritueel platform, een sculptuur in crucifixvorm en water. Of het horror is hangt volgens Amaral van de toeschouwer af. 'Sommigen zullen negativiteit voelen, anderen helemaal niet.' Is je eigen visie op de wereld dystopisch? vraag ik hem. 'Niet noodzakelijk, net als vele anderen ben ik me zeer bewust van allerlei problemen, maar er is ook veel spannends gaande. Heel simpel gezegd: het is fantastisch dat er iPhones zijn maar het is ook vreselijk dat dat voor zoveel plastic in de oceaan zorgt.' Ambigüiteit: een label voor het huidige tijdsgewricht en daarmee een passende opener voor het nieuwe jaar.

#### ZIPPPORA ELDERS

is kunsthistoricus en woont en werkt tussen Amsterdam en Berlijn. Ze is directeur van Kunstfort bij Vijfhuizen en cocurator van *sonsbeek 2020*.

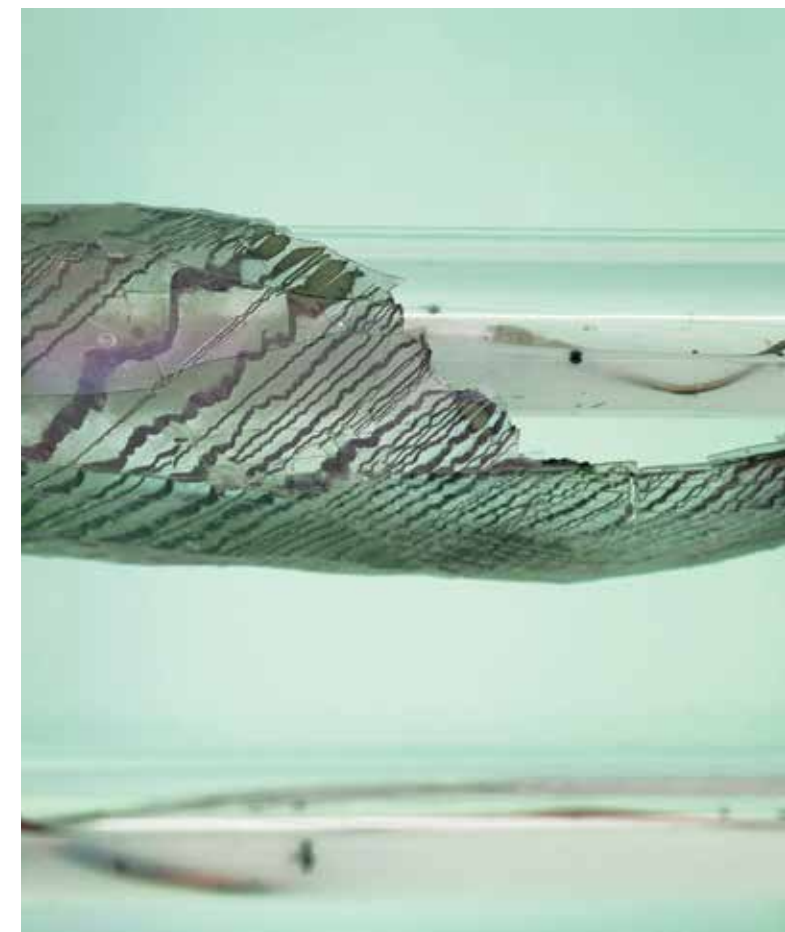
#### ADRIANO AMARAL

Adriano Amaral heeft een solo bij Tick Tack in Antwerpen, 8 t/m 21.12.2019 en bij Witte de With in Rotterdam, 10.1 t/m 10.4.2020

Alle foto's courtesy de kunstenaar, GRIMM Amsterdam | New York en Galeria Jaqueline Martins, São Paulo



Adriano Amaral, *Untitled*, 2017, onderdelen van een band, vleugels van een seriema, koolstof, acryl, silicone, roestvrij stalen buis



Adriano Amaral, *Untitled*, 2018, (detail), aluminum arm, buizen van acryl, elektrische kabels, lcd screens, wilde zwarte mieren, rubber